

Cambio climático: o camiño desde París

Cambio climático: el camino desde París

Climate change: the road from Paris

XAVIER LABANDEIRA VILLOT

Catedrático de Economía Aplicada. Universidade de Vigo
Director da Florence School of Regulation-Climate. European University
Institute (Florencia, Italia)
Director de Economics for Energy
xavier@uvigo.es

Recibido: 07/09/2016 | Aceptado: 22/11/2016

Hai poucos meses tivo lugar a COP-22 en Marrakech, un cumio certamente menos importante ca o precedente pero no que comezou o complexo proceso de desenvolvemento de moitas das esencialmente declaracións de intencións do Acordo de París. Só avanzando neste proceso será posible avaliar de forma realista o acadado na COP-21 de París e dos pasos que cumpriría dar para chegar aos obxectivos desexados. Por iso, neste breve comentario vou fuxir da miña opinión do Acordo de París, xa dispoñible por exemplo na recente edición de maio de *Setestrela* (Consello da Cultura Galega), para centrarme no longo camiño e moitos desafíos que quedan por diante. Non obstante, non podo comezar este artigo sen lembrar a miña valoración moderadamente positiva do Acordo: sendo moitas as tachas que se poden atopar (fundamentalmente o seu mercado voluntarismo), a concreción de obxectivos, a extensión ao mundo en desenvolvemento e un proceso vinculante que inclúe importantes doses de transparencia e flexibilidade fan que probablemente sexa o mellor acordo que podía conseguirse.

Unha das claves do éxito do Acordo será a súa capacidade de aliar as Contribucións Nacionais Determinadas (NDC en inglés), a parte voluntaria do Acordo, cos ambiciosos obxectivos de redución do incremento das temperaturas (2 °C sobre os niveis preindustriais, coa aspiración de acadar 1,5 °C). Para iso será necesario, en primeiro lugar, homoxeneizar unhas NDC moi diversas, algunhas con obxectivos sobre traxectorias previas, outras con limitacións absolutas de emisións, etc. En segundo lugar, será preciso comprobar que se están introducindo e aplicando na realidade as medidas que permiten o cumprimento por parte de cada país do seu NDC.

E, finalmente, iniciar o proceso de corrección á baixa desas NDC, xa que as emisións teóricas asociadas se atopan hoxe moi por riba dos niveis compatibles cos obxectivos antes indicados (arredor dun grao por riba do obxectivo de 2 °C).

Noutras ocasións referínme á posible aparición dun club climático para xustificar o meu optimismo sobre o Acordo de París. Se unha maioría de contaminadores (e lembremos que menos de 10 países monopolizan dous terzos das emisións de gases de efecto invernadoiro, GEI) acordan axustar as súas NDC (homoxeneizadas) para permitir o éxito do acordo, o voluntarismo do proceso de París pode ser efectivo ambiental e politicamente. Lembremos que a gran barreira ás actuacións unilaterais neste eido é a natureza de ben público global da protección climática, polo que ningún país estará disposto a arriscar a súa actividade económica e os seus postos de traballo sen garantías de mellora ambiental. Se os grandes contaminadores se poñen de acordo e establecen políticas cribles para o cumprimento das súas NDC, as pantasma da perda de competitividade e deslocalización esvaeceranse e, con iso, gran parte da oposición a políticas climáticas intensas.

Unha maneira de reforzar este fenómeno pode atoparse no artigo 6.2 do acordo, que permite implicitamente a vinculación de instrumentos de política climática. Tamén noutras ocasións teño defendido a gran necesidade de empregar aproximacións de prezo (mercados de dereitos de emisións e/ou impostos sobre o carbono) na loita contra o cambio climático. Os prezos non só son mecanismos moi potentes para conseguir a redución continua de emisións, levando a menos emisións hoxe e ao desenvolvemento e introdución de novas tecnoloxías baixas en carbono, senón que conseguen os obxectivos climáticos a mínimo custo (algo fundamental dado os importantes custos de mitigación que nos esperan nos próximos anos). Ademais, os prezos posibilitan a vinculación entre políticas de diversos países de forma sinxela e transparente, permitindo de novo o custo-efectividade e reducindo as preocupacións polas perdas de competitividade e deslocalización.

Non obstante, as políticas climáticas non poden obviar a magnitude do cambio económico necesario e dos recursos que deben comprometerse. E é aquí onde entra o denominado financiamento climático: a Climate Policy Initiative (CPI), por exemplo, cifra en 400.000 millóns de US\$ o diñeiro mobilizado en 2014 contra o cambio climático, pero que non é máis ca un terzo do que sería necesario anualmente durante os próximos quince anos para poder dar cumprimento ás NDC comunicadas (e insuficientes, como se avanzou, para conseguir os obxectivos climáticos do acordo). Velaí a necesidade de implicar o sector privado non só a través de políticas públicas correctoras, senón tamén mostrando a irreversibilidade do cambio necesario e promovendo o abandono de investimentos danosos co clima, e viceversa. Só así será posible deseñar unha transición en que se lles minimicen os custos aos perdedores (países, sectores e traballadores), se definan compensacións a estes se fose preciso e se desenvolvan as tecnoloxías baixas en carbono sen as que a solución ao problema climático non será posible.

Desenvolvementos tecnolóxicos que, por certo, deben dirixirse á obtención de alternativas baratas e de uso xenuinamente global o antes posible. Por iso a mobilización de recursos non debe orientarse exclusivamente á maduración tecnolóxica de alternativas baixas en carbono no mercado: é crucial tamén destinar unha importante porción de recursos á I+D, de xeito que esas alternativas baratas e globais se consigan o antes posible (e ao mínimo custo). Unha área prioritaria para os desenvolvementos tecnolóxicos, neste senso, debería ser o almacenamento de enerxía (a grande e/ou pequena escala), necesario para permitir que a oferta enerxética

pivote sobre unhas enerxías renovables que son cada día máis competitivas coas alternativas convencionais pero incapaces de operar sen apoios convencionais a falta de interconectividade a grande escala ou almacenamento de enerxía.

Dou fin a este comentario vinculando moitas das reflexións precedentes coa situación dos países máis expostos e menos capacitados para mitigar e adaptarse ao cambio climático, porque as cuestións distributivas son fundamentais no debate climático e claves para a supervivencia e o éxito dos acordos internacionais neste eido. Por iso, o Acordo de París establece que haxa unha transferencia de, polo menos, 100.000 millóns de US\$ por ano despois de 2025, non moi lonxe do que se está a producir na actualidade: segundo a CPI, as transferencias foron de 60.000 millóns de US\$ en 2014, maioritariamente (70%) de fondos públicos. Si moi lonxe do necesario, avaliado segundo o Banco Mundial nuns 250.000 millóns de US\$ anuais (do que un terzo correspondería a recursos para adaptación). Unhas tecnoloxías alcanzables e eficientes, acompañadas destes fondos públicos e privados, poderían permitir a mitigación a grande escala tamén no mundo non desenvolvido. Porque non esquezamos que moitas das NDC dos países en vías de desenvolvemento asumen a recepción de fondos externos para levar a cabo as medidas propostas.

Moitos desafíos, en fin, e unha axenda repleta de traballo para os políticos, científicos, tecnólogos e investigadores das ciencias sociais nas próximas décadas.